

ელენე გეგეშიძე

კულტუროლოგიის აკადემიური დოქტორი,
მონვეული პროფესორი, მეცნიერი-მკვლევარი, თსუ,
საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა თამარ
მეფის სახელობის უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი
ელ-ფოსტა: elene.gegeshidze@tsu.ge
ORCID: 0009-0000-6507-544X

აბსტრაქტი: როგორც ცნობილია, ცივილიზაცია საზოგადოების კულტურული განვითარების უმაღლესი საფეხურია. ის ხასიათდება კარგად ორგანიზებული სოციალურ-ეკონომიკური და პოლიტიკური სტრუქტურებით, რომლის მთავარი მამოძრავებელი ძალაა სულიერების, განათლების ელემენტები. ისინი ყალიბდებოდა „გონიერი ადამიანის“ და გარემომცველი სამყაროს ხანგრძლივი, შემოქმედებითი ურთიერთობის პროცესში. ის მოიცავს არა მარტო სახელმწიფოებრივი, დემოკრატიული მართვის პრინციპებს, რწმენა-წარმოდგენების სისტემას, არამედ ზნეობრივ ნორმებს, ყოველდღიურობის რეგლამენტაციებს. მათ საფუძველზე ყალიბდებოდა ურთიერთობა ადამიანებსა და ცალკეულ სოციალურ ჯგუფებს შორის, ჯერ ოჯახში, და შემდგომ გვარში, თემში, ტომსა და ტომთა კავშირებს შორის, რაც საფუძველი გახლდათ სახელმწიფოს, უპირატესად ქალაქ-სახელმწიფოების წარმოშობისა. ქალაქ-სახელმწიფოების, მათი ეკონომიკისა და კულტურის შემდგომი განვითარება უშუალოდ განაპირობა დამწერლობის წარმოშობამ, რომლის გარეშე წარმოუდგენელია ცივილიზაციის ფორმირების პროცესი. ცივილიზაციის მიზანია კაცობრიობის კეთილდღეობა, ადამიანის ცხოვრების კულტურული დონის ამაღლება, უსაფრთხოების უზრუნველყოფა.

თანამედროვე კულტუროლოგიაში უდიდესი მნიშვნელობა ექცევა ცივილიზაციების თეორიას და კულტურის ისტორიას, მათი მომავალი ხვედრის გააზრებას, რაშიც მოიაზრება ამა თუ იმ ქვეყნის მდგრადი განვითარება, რომლის კონტექსტშიც იგულისხმება განვითარება არსებულ რესურსებზე დაყრდნობით, ზიანის მიყენების გარეშე. სპეციალურ სამეცნიერო ლიტერატურაში დაბეჭდვით საუბრობენ XXI ს. ე.წ. მეხუთე თაობის თანამედროვე ლოკალური ცივილიზაციების თავისებურებაზე, ცივილიზაციის მომავალზე, მისი განვითარების პერსპექტივა ჯერჯერობით ბუნდოვანია. ამჟამად ქვეყნად კვლავ მიმდინარეობს „ცივილიზაციური ომები“. დასავლური (ევროპული) და აღმოსავლური (აზიური) კულტურების, ქრისტიანების და მუსლიმების დაპირისპირება, რაც ჩვენი პლანეტის მომავალზე ოპტიმისტური დასკვნების გაკეთების საშუალებას ნაკლებად იძლევა.

21-ე საუკუნეში ნებისმიერი ქვეყნის განვითარების ერთადერთ უალტერნატივო გზად მდგრადი განვითარება იქნა მიჩნეული, რომელიც არის განუწყვეტელი ცვლილებების პროცესი. შავიზღვისპირეთის ეკოტურიზმი საქართველოსთვის არის ბუნებრივი და სოციო-კულტურული რესურსების კონსერვაციის მექანიზმი და ასევე მდგრადი განვითარების საშუალება. ეკოტურიზმს ოთხი მთავარი ქვაკუთხედი გააჩნია: განვითარების მდგრადობა, ეკონომიკური სარგებლიანობა, ტრადიციებისა და ადგილისათვის დამახასიათებელი ცხოვრების სტილის შენარჩუნება და საგანმანათლებლო კომპეტენციები, რის საფუძველზეც შესაძლებელია არა მარტო შავიზღვისპირეთის რეგიონის, არამედ სრულიად საქართველოს პროგრესული განვითარება.

საკვანძო სიტყვები: ცივილიზაცია, მდგრადი განვითარება, ტრადიციები, ეკოტურიზმი.

* * *

შესავალი: თანამედროვე გლობალიზაციის პირობებში შავიზღვისპირეთის სივრცე პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და კულტურულ არეალში განსაკუთრებული ყურადღების საგანს წარმოადგენს. ეს ვრცელი რეგიონი, უძველესი დროიდან სხვადასხვა ცივილიზაციათა თანხვედრის არეალია. ისტო-

რიული ფაქტია, რომ შავიზღვისპირეთში თავს იყრიდნენ ჩრდილოეთისა და სამხრეთის, აღმოსავლეთის და დასავლეთისათვის დამახასიათებელი თავისებურებანი და განუწყვეტლივ ურთიერთქმედებდნენ, როგორც ერთმანეთზე, ისე ადგილობრივ სამყაროზე და ამიტომაც, შავიზღვისპირეთის როლი განსაკუთრებულია საქართველოს სიძლიერისთვის, რადგან სწორედ ამ რეგიონში, მისი გეოგრაფიული მდებარეობის გამო ყველაზე მეტად არის შესაძლებელი ტურიზმის განვითარება, რომელიც თანამედროვე გლობალიზაციის პერიოდში ყველაზე მაღალშემოსავლიანი ბიზნესია მსოფლიოში.

შავიზღვისპირეთის მდგრადი განვითარება უნდა უზრუნველყოფდეს სოციალური, კულტურული და ეკონომიკური კრიტერიუმების ჰარმონიულ შერწყმას. რაც არა მარტო ბუნებრივი და კულტურული რესურსების შენარჩუნების შესაძლებლობას მოგვცემს, არამედ მათი განვითარების წინა პირობა გახდება.

დისკუსია/შედეგები: მეცნიერთა მტკიცებულებით პირველი ცივილიზაციის წარმოქმნა რამდენიმე ათასწლეულის წინ აზიის, აფრიკის და ევროპის ტერიტორიებზე მოხდა. მიუხედავად იმისა, რომ ამ ცივილიზაციების ფორმირება სხვადასხვა დროში და ეპოქაში ხდებოდა, მათი განვითარების პროცესში ბევრი რამ საერთო იყო და სწორედ ეს საერთო ხაზი გახდა კაცობრიობის პროგრესის და კულტურული განვითარების პლაცდარმი. მსოფლიოს უძველესი ცივილიზაციის რეიტინგებში საქართველო მესამე საპატიო ადგილზე გავიდა, რასაც ადასტურებს ამერიკული ონლაინ – პლატფორმა (რომელიც ქსელის მომხმარებელთა კვლევის შედეგებს წარმოადგენს (ТОП-10) კულტურაზე, განათლებაზე, ისტორიაზე, თანამედროვე კომუნიკაციებსა და სხვადასხვა სფეროებზე. საიტი ფუნქციონირებს 2005 წლიდან დღემდე და ამ ხნის განმავლობაში მის ბაზაში მილიონობით სხვადასხვა რეიტინგები შეიკრიბა). საიტის TheTopTens ინფორმაციით, უძველესი ცივილიზაციის რეიტინგის პირველ ადგილზე საბერძნეთია, ხოლო მეორე პოზიცია დაიკავა ეგვიპტემ. რაც შეეხება ჩვენს ქვეყანას, საქართველომ საპატიო მესამე ადგილი მოიპოვა თავისი უძველესი ტრადიციებით, უძველესი ცივილიზაციით, დამწერლობით, უძველესი ისტორიებით. აღნიშნული საიტის მომხმარებლები წერდნენ, „რომ საქართველო არის ულამაზესი ქვეყანა, რომელიც ღვთისმშობლის წილხვედრია, ეს არის სამშობლო ღვინისა და ყველის, უნიკალური ისტორიებით და უძველესი დამწერლობით, ეს არის ქვეყანა საოცრად მამაცი ხალხით და უმდიდრესი კულტურით“ (კოდუა, 2001, გვ. 24).

საქართველოში უამრავ უცხოელს უმოგზაურია, ბევრ მათგანს რაღაც პერიოდი უცხოვრია კიდევ ჩვენს ქვეყანაში. ზოგიერთი მათგანი თავიანთ ჩანაწერებში წერდა, რომ история началась именно с этого места (Уайт, 1997, გვ. 36), რომ ქართული ცეკვა და სიმღერა უნიკალურია და ამ ყველაფერს ხელს უწყობს საქართველოს გეოგრაფიული მდებარეობა, ბევრი ასეთი ჩანაწერი დარჩა ისტორიაში, რასაც ადასტურებს უამრავი საარქივო დოკუმენტური მასალები, არა მარტო საქართველოში არამედ მის ფარგლებს გარეთაც.

საქართველოს შავიზღვისპირეთი თავისი გეოგრაფიული მდებარეობით, დღესაც რჩება მსოფლიოს განსხვავებულ კულტურათა და ცივილიზაციათა თავშეყრისა და გზაგასაყარის ცენტრად. მსოფლიოს ეს რეგიონი ფუნქციურად დღესაც მნიშვნელოვანია თავისი ეროვნულ-კონფესიური, კულტურული მრავალფეროვნების და რეგიონის პოლიტიკური აქტივობების გათვალისწინებით. სწორედ აქედან – საქართველოს ამ რეგიონიდან იწყება დასავლეთი და აღმოსავლეთი, აქ იკვეთება ცივილიზაციები, რელიგიური განშტოებები, მათ შორის ქრისტიანული (მართლმადიდებლური, კათოლიკური, გრიგორიანული) და ისლამური (სუნიტური და შიიტური) მიმდინარეობები; თავმოყრილია უძველესი წარმოშობის და კონფესიების ხალხი (ებრაელები, ქურთები, იეზიდები, ასირიელები და ა.შ.), და ამ მრავალფეროვნების მხრივ, ამ „კულტურათაშორის ცენტრში“ (სახელმწიფოს წიაღში) სრული, ისტორიული სიმშვიდეა – უნიკალური ტოლერანტობაა. ეს ფაქტორიც, ცივილიზაციათა დიალოგში, შემეცნების თვალსაზრისით, მსოფლიოსთვის მნიშვნელოვანია, შესასწავლი და შესაფასებელია. როგორც განსხვავებული ინტერესების გეოგრაფიულ გზაგასაყარს, ჩვენ „რაღაც“ გეოპოლიტიკური მისია და ფუნქცია მართლაც გვაკისრია. ისტორიულმა ჟამთასვლამ დაამტკიცა, რომ თანამედროვე

კულტურები ჩამოყალიბებულია მრავალრიცხოვანი და ხანგრძლივი ურთიერთქმედების შედეგად.

საქართველოს თამამად შეუძლია უთხრას მსოფლიოს, რომ მას თვითმყოფადი კულტურის საკუთარი, დამოუკიდებელი ისტორია გააჩნია, რომლის საფუძვლებიც ევროპის ცივილიზაციის ისტორიაზე ძველია. და ის მხოლოდ მართლმადიდებლური კულტურით არ განისაზღვრება, რადგან სცილდება რელიგიის ფაქტორს და ზოგადსაკაცობრიო ღირებულებების მატარებელია – ადამიანის არსებობის და აზროვნების ყველა სფეროში. ეს თვითმყოფადი კულტურა, დოკუმენტურად კარგად აისახა ყველაზე უტყუარ და წარმომადგენლობით სფეროში – ხალხურ პოეზიაში, სიმღერასა და ცეკვაში, როგორც ეროვნული ფილოსოფიის, არისტოკრატიზმის, რაინდობის და ზოგადად, საკაცობრიო ფასეულობათა უმთავრესი ღირებულებების გამომხატველი. თვალსაჩინო კულტურულ მრავალფეროვნებასთან ერთად არსებობს ერთიანი გლობალური ცივილიზაცია, დაფუძნებული ტოლერანტობისა და თავისუფლების საერთო ფასეულობებზე. მისი აზრით, გლობალური ცივილიზაცია გამოირჩევა საპირისპირო აზრებისადმი შემწყნარებლობით, კულტურული მრავალფეროვნებისადმი პატივისცემით, „ადამიანის ფუნდამენტური, უნივერსალური უფლებებისადმი“ ერთგულებით. ეს გლობალიზაცია ემყარება იმის რწმენას, რომ საჭიროა მივესალმებოდეთ ადამიანური კულტურების მრავალფეროვნებას და არ გვეშინოდეს მისი. მრავალი ომი წარმოიშვა იმის გამო, რომ ადამიანებს ეშინოდათ იმათი, ვისაც თავიანთგან განსხვავებულად თვლიდნენ, მხოლოდ კულტურათა დიალოგის გზით შეიძლება დაძლეულ იქნას ასეთი შიში.

ქართული ცივილიზაციის ერთ-ერთი შემადგენელი ნაწილია რელიგია, რომელიც ყოველთვის გვევლინება, როგორც მისი სახის ერთ-ერთი ჩამომყალიბებელი და განმსაზღვრელი ფაქტორი. ასევე, ის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი სფეროა ადამიანის ცხოვრებაში – ადამიანისა და ღმერთის ურთიერთობების ფენომენი, რომელიც ხშირად განსაზღვრავს თავად ადამიანის დამოკიდებულებას არსებული გარემოსა და რეალობისადმი, საკუთარ როლს მასში.

კულტურას ქმნის საზოგადოება. იგი გამოხატავს მის ხასიათს, მენტალიტეტს და ისევე, როგორც თითოეული ადამიანი მენტალიტეტით განუმეორებელია, ყოველი კულტურაც ორიგინალური და უნიკალურია. როდესაც ლაპარაკია კულტურაზე, თავისთავად იგულისხმება ადამიანი და საზოგადოება, რადგან ეს სამი ცნება წარმოადგენს ერთ განუყოფელ მთლიანობას. მათი შექმნა ურთიერთთანადროულია. ადამიანის, საზოგადოებისა და კულტურის დაშორება წარმოუდგენელია, რადგან იგი ერთარსის სამი სახეა. კულტურა ადამიანისა და საზოგადოების გარეშე და პირიქით, ადამიანი საზოგადოებისა და კულტურის გარეშე წარმოუდგენელია (გეგეშიძე, 2013, გვ. 65).

კულტურა ადამიანის შვილია, ცივილიზაცია კი მისი შვილიშვილი, რადგან ცივილიზაციას უშუალოდ ადამიანები არ ქმნიან, მას კულტურათა ურთიერთობა ქმნის. თუ კულტურა წარმოადგენს ადამიანთა საზოგადოებას, ცივილიზაცია კულტურათა საზოგადოებაა. როგორც ერთ კაცს არ შეუძლია კულტურის შექმნა, ისე ერთ კულტურას არ შეუძლია ცივილიზაციის შექმნა. თუმცა, შეიძლება ერთი კულტურა იქცეს ცივილიზაციად, მაგრამ ამას მხოლოდ სხვა კულტურებთან ურთიერთობაში მოახერხებს იმ მიზეზით, რომ იგი თავისიანად ვერ ჩათვლის ვერავის და განცალკევებული დარჩება. ცივილიზაცია არის სივრცე, რომელიც ყალიბდება კულტურათა ურთიერთობაში. ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი როლი კულტურათა ცივილიზაციებად დაჯგუფებაში ენიჭება კონფლიქტს, როგორც აქტიური ურთიერთობის სახეს. იგი ახდენს კულტურათა იდენტიფიკაციას და დებს მათ შორის წყალგამყოფს, ანუ საზღვარს ავლებს „ჩვენიანსა“ და „სხვას“ შორის. კონფლიქტი მიზეზ-შედეგობრივია. მისი მიზეზი ხდება საზოგადოების განსხვავებულ მიზანთა ურთიერთშეჯახება, ხოლო კონფლიქტის შედეგია საზოგადოების მოწესრიგება, რადგან კონფლიქტის შედეგი განსაზღვრავს საზოგადოების მომავალ ცხოვრებას (კოდუა, 2001, გვ. 21).

საქართველო, გეოგრაფიული თვალსაზრისით, დღესაც რჩება მსოფლიოს განსხვავებულ კულტურათა და ცივილიზაციათა თავშეყრისა და გზაგასაყარის ცენტრად (მეტრეველი, 2008, გვ. 46). მსოფლიოს ეს გეოგრაფიული რეგიონი ფუნქციურად დღესაც მნიშვნელოვანია თავისი ეროვნულ-კონფესიური, კულტურული მრავალფეროვნების და რეგიონის პოლიტიკური აქტივობების გათვალისწინებით. ხელოვნებისა და დამწერლობის წარმოშობასთან ერთად ადამიანის შესაძლებლობები ამ მხრივ მნიშვნელოვნად გაფართოვდა. სატრანსპორტო საშუალებათა

განვითარებამ, წიგნის ბეჭდვამ ეს უნარი კიდევ უფრო გაზარდა, XX საუკუნეში კი – ტელეგრაფის, ტელეფონის, რადიოს, ტელევიზიისა და სხვა საინფორმაციო საშუალებათა მეშვეობით ის, ფაქტობრივად, უსაზღვრო გახდა. თანამედროვე კულტუროლოგიაში ერთ-ერთი ყველაზე ახალგაზრდა და გავლენიანია სიმბოლური სკოლა, რომლის ჩამოყალიბება ზემოთ ნახსენებმა მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა მძლავრმა განვითარებამ განაპირობა. ადამიანს გარს არტყია არა რეალური, არამედ ხელოვნური, სიმბოლური სამყარო.

სიმბოლური აზროვნების, როგორც ადამიანისთვის დამახასიათებელი ერთ-ერთი უმთავრესი ნიშნის შესახებ მეცნიერებს სხვადასხვა მოსაზრება აქვთ. მათ შორის ყურადსაღებია ამერიკული კულტურული ანთროპოლოგიის თვალსაჩინო წარმომადგენლის ლესლი უაიტის განსაზღვრება: „კულტურა წარმოადგენს საგანთა და მოვლენათა კლასს, დამოკიდებულს მხოლოდ ადამიანისათვის დამახასიათებელ უნარზე – სიმბოლური მნიშვნელობა მიანიჭოს აზრებს, მოქმედებებს, საგნებს, ანუ მოახდინოს მათი სიმბოლიზაცია და აღიქვას ამ სიმბოლოთა მნიშვნელობა“. ასეთ საგნებსა და მოვლენებს იგი სიმბოლატებს უწოდებს. სიმბოლატებია იდეები, რწმენა-წარმოდგენები, ურთიერთობანი, ენა, შრომის იარაღი, ნივთები და ა. შ. (Уайт, 1997, გვ. 98) უაიტის განსაზღვრებაში მნიშვნელოვანია აგრეთვე ის, რომ სიმბოლატების განხილვა შესაძლებელია მხოლოდ ექსტრასომატურ კონტექსტში, რადგან სიმბოლატთა სომატურ კონტექსტში განხილვა სცილდება კულტუროლოგიის საზღვრებს და ფსიქოლოგიის კომპეტენციაში შედის.

ჩვენთვის საამაყოა, რომ ქართველ ადამიანს იზოლირებულად არასოდეს უცხოვრია და ჩვენს კულტურაზე სრულად ბუნებრივ გავლენას ახდენდნენ მითოლოგიური და აღმოსავლურ თუ ელინისტური კულტურები. სწორედაც, ამ ფაქტებიდან გამომდინარე ქართულ კულტურას თავისი თვითმყოფადი ხასიათით და სხვადასხვა ეპოქაში მისი სახეცვლილების ბუნებით მსოფლიო კულტურის ისტორიაში განსაკუთრებული, განუმეორებელი ადგილი უჭირავს. ამის დასამტკიცებლად ჩვენი კულტურის უძველესი გამოვლენის – ქართული ცეკვისა და სიმღერის თვალის გადავლევაც საკმარისია. პლასტიკურობით, დრამატიზმით და გრაციოზულობით მსოფლიო ქორეოგრაფიის მარგალიტს წარმოადგენენ. ასევე ეროვნული განძია უნატიფესი საცხოვრებელი სახლები და ქართული საეკლესიო ხუროთმოძღვრება.

თუ კიდევ ერთხელ გავიხსენებთ და მსოფლიო კულტურის ყველაზე თვალსაჩინო ძეგლებს შევუპირისპირებთ განუმეორებელ ჩუქურთმებს, ასევე მის უდიდებულესობას სწორედ რომ ლექსიკურად უმდიდრეს ჩვენს ჩუქურთმოვან ენას და ამ ენაზე შექმნილ მსოფლიო შედეგებს: „ვეფხისტყაოსანს“, „ვეფხისა და მოყმის ბალადას“, ვაჟასა და გალაკტიონის პოეზიას... შეგვიძლია თამამად ვუწოდოთ მსოფლიო კულტურის დიდ ტაძარში ქართულ კულტურას სანუკვარი სიტყვა „თვითმყოფადი“ (მიშველაძე, 2012, გვ. 105).

აკადემიკოსს როინ მეტრეველის ისტორიულ ნარკვევში „კავკასიური ცივილიზაცია მსოფლიო გლობალიზაციის პროცესების კონტექსტში“ განხილულია, რომ კავკასიას ევრაზიულ სივრცეში განსაკუთრებული ადგილი უკავია; დასმულია ამოცანა, რომ მსოფლიო საერთო გლობალიზაციის სისტემაში არ დაიკარგოს კავკასიური ცივილიზაცია, ინტეგრაციის შეუქცევადი პროცესი ისე უნდა წარიმართოს, რომ კულტურული საუნჯეები, რაც ასე უხვად გააჩნია ქართველ ხალხს, გადაარჩეს და დარჩეს მსოფლიო საგანძურში.

ყველაფრის მიუხედავად, საქართველოს შეუძლია თამამად უთხრას მსოფლიოს, რომ მას თვითმყოფადი კულტურის საკუთარი, დამოუკიდებელი ისტორია გააჩნია, რომლის საფუძვლებიც ევროპის ცივილიზაციის ისტორიაზე ძველია. და ის მხოლოდ მართლმადიდებლური კულტურით არ განისაზღვრება, რადგან სცილდება რელიგიის ფაქტორს და ზოგადსაკაცობრიო ღირებულებების მატარებელია – ადამიანის არსებობის და აზროვნების ყველა სფეროში. ეს თვითმყოფადი კულტურა, დოკუმენტურად კარგად აისახა ყველაზე უტყუარ და წარმომადგენლობით სფეროში – ხელოვნებაში, პოეზიაში, სიმღერაში, ცეკვაში კულინარიაში და სპორტში, როგორც ეროვნული ფილოსოფიის, არისტოკრატიზმის, რაინდობის და ზოგადად, საკაცობრიო ფასეულობათა უმთავრესი ღირებულებების გამომხატველი.

კულტურათა ურთიერთმოქმედების, კერძოდ, დიალოგის კულტურის მეთოდოლოგია თავის შრომებში შემუშავებული აქვს მ. ბახტინს, რომლის მიხედვითაც დიალოგი, ეს არის ამ პროცესში

მონაწილეთა ურთიერთგაგება, ამავე დროს, თავისი აზრის, თავისი სხვაში შენარჩუნება (მასთან შერწყმა) და დისტანციის შენარჩუნება (თავისი ადგილის შენარჩუნება). დიალოგი ყოველთვის განვითარება და ურთიერთმოქმედებაა. ეს არის გაერთიანება და არა დაშლა. დიალოგი საზოგადოების საერთო კულტურის მაჩვენებელია. „დიალოგი თვითმიზანია და არა საშუალება. ყოფნა უკვე ნიშნავს დიალოგურ ურთიერთობას. როცა დიალოგი მთავრდება, ყველაფერი მთავრდება“ (Бахтин, 1986, გვ. 48). მ. ბახტინის მიხედვით, თითოეული კულტურა სხვა კულტურასთან თანაარსებობს და კულტურაში დიადი მოვლენები მხოლოდ სხვადასხვა კულტურათა დიალოგში, მათი გადაკვეთის წერტილში იბადება. ერთი კულტურის უნარი აითვისოს მეორის მიღწევები, მისი სიცოცხლისუნარიანობის ერთ-ერთი წყაროა. „უცხო კულტურა მხოლოდ სხვა კულტურის თვალში იხსნება მთელი სისრულით და სიღრმით... ერთის აზრი თავის სიღრმეებს ავლენს სხვა, უცხო აზრთან შეხვედრისას, მასთან შეხებისას... მათ შორის თითქოსდა დიალოგი იწყება, რომელიც გადალახავს ამ აზრთა, ამ კულტურათა ჩაკეტილობასა და ცალმხრივობას... ორი კულტურის ასეთი დიალოგური შეხვედრისას ისინი ერთმანეთს არ ერწყმიან და არ ერევიან, მაგრამ ურთიერთმიდრდებიან“ (Бахтин, 1986, გვ. 49). ორი კულტურის დიალოგი ორივე მხარისთვის ნაყოფიერია. „ჩვენ უცხო კულტურას ახალ კითხვებს ვუსვამთ, ისეთს, რომელიც მას თავისი თავისთვის არ დაუსვამს, ვეძებთ მასთან პასუხებს ამ ჩვენს კითხვებზე, და უცხო კულტურა გვპასუხობს, ხსნის ჩვენს წინაშე თავის ახალ მხარეებს, ახალ ზნეობრივ სივრცეებს“ (Бахтин, 1986, გვ. 49).

არცერთ ქვეყანას არ ძალუძს იარსებოს და განვითარდეს თავისი მეზობლებისგან იზოლირებულად. კულტურათა დიალოგი კაცობრიობის განვითარებაში ყოველთვის მთავარი ფაქტორი იყო და ასეთივეა დღესაც. საუკუნეებისა და ათასწლეულების მანძილზე ხდებოდა კულტურათა ურთიერთგამდიდრება, რომლისგანაც კაცობრიობის ცივილიზაციის უნიკალური მოზაიკა ლაგდებოდა. კულტურათა ურთიერთშემოქმედების, დიალოგის პროცესს რთული და არათანაბარი ხასიათი აქვს. რა თქმა უნდა, ბევრი რამ დამოკიდებულია კულტურის განვითარების სტადიათა თანაფარდობაზე, დაგროვილ გამოცდილებაზე. თითოეული ნაციონალური კულტურის სიღრმეში დიფერენცირებულად ვითარდება კულტურის სხვადასხვა კომპონენტი.

გლობალიზაციის ჩარჩოებში იზრდება კულტურათა საერთაშორისო დიალოგი. საერთაშორისო კულტურული დიალოგი აძლიერებს ხალხთა შორის ურთიერთგაგებას და საკუთარი ნაციონალური სახის უკეთ შეცნობის შესაძლებლობას იძლევა. თუ ადრე ეგონათ, რომ აღმოსავლეთისა და დასავლეთის კულტურები ერთმანეთს არ გადაკვეთდნენ, დღეს, როგორც არასდროს, იკვეთება მათი ურთიერთშეხებისა და ურთიერთგავლენის წერტილები. საუბარია არა მხოლოდ ურთიერთმოქმედებაზე, არამედ ურთიერთშეხებასა და გამდიდრებაზე. დიალოგური განვითარება ისეთი ცნებისა როგორიცაა „კულტურა“, კულტურათა საერთაშორისო დიალოგის ნაწილს უნდა წარმოადგენდეს. აქვე მინდა მოკლედ შევეხო ქართული კულტურის სიახლოვეს სხვა ერების კულტურასთან (გეგეშიძე, 2013, გვ. 67).

ქართული კულტურა ისეთ უძველეს კულტურათა რიგშია, რომლებიც მსოფლიო ცივილიზაციის ხერხემალს ქმნის. ჩვენი კულტურის ისტორიის ერთ-ერთი განსაკუთრებული ნიშან-თვისება ის არის, რომ ქართული საზოგადოება არასოდეს იყო ჩაკეტილი საზოგადოება. მაგალითად „ვეფხისტყაოსანი“, იგი არ არის კარჩაკეტილი ქვეყნის წიაღიდან აღმოცენებული. ესაა გახსნილი ქვეყნის ფართო თვალსაწიერის წიაღში დაბადებული ქმნილება. საქართველოს, როგორც ევროპასა და აზიას შორის მდებარე გზაჯვარედინს, მუდმივად ჰქონდა ღრმა კულტურული და სულიერი კავშირები მაღალი კულტურის მქონე დიდ ერებთან. არაერთი გამოკვლევა და ლიტერატურული სახის წერილი მიეძღვნა ქართულ-ევროპულ ლიტერატურულ ურთიერთობებსაც.

ქართველობა, სულ ცოტა საბას დროიდან, აქტიურად, სრული შეგნებით ისწრაფვის ევროპასთან კავშირისაკენ, მისი სულიერი პროფილი ძირითადად ევროპულ კულტურასთან ურთიერთობით ჩამოიქნა და ამდენად ჩვენთვის მუდამ მნიშვნელოვანია ევროპულ კულტურასთან სიახლოვე.

საქართველოს დასავლეთთან მიმართებაში (და არა მარტო) საკვანძო მომენტად მიჩნეულია IV საუკუნე. დრო, როდესაც შემოვიდა ქრისტიანობა. ამ რელიგიამ მთლიანად შეცვალა ევროპის ბედი. იგი იქცა დასავლური კულტურის ერთ-ერთ ძირითად მახასიათებლად. დასავლეთთან კულტურული ურთიერთობის აუცილებლობაზე მიგვანიშნებდნენ ილია ჭავჭავაძე, სერგი მესხი, (ეს

უკანასკნელი განსაკუთრებით ამერიკული განათლების სისტემით იყო აღფრთოვანებული) ნიკო ნიკოლაძე, არჩილ ჯორჯაძე და სხვები (რომელთა ჩამოთვლა შორს წაგვიყვანდა). ისინი მხარს უბამდნენ ყველა პროგრესულ დასავლურ წამოწყებას, უნდა მომხდარიყო ევროპული სიახლეების მორგება ქართულ სინამდვილესთან, რათა ამ სინთეზის შედეგად მიღებული ნაყოფი სიცოცხლისუნარიანი ყოფილიყო.

დასკვნის სახით კი მინდა ხაზი გავუსვა იმას, რომ კულტურათა დიალოგი აუცილებელია, როგორც კაცობრიობის თვითგადარჩენის პირობა. მართალია, თანამედროვე მსოფლიოში კულტურათა დიალოგი რთული, და ხანდახან მტკივნეული პროცესია, მაგრამ აუცილებელია ოპტიმალური ურთიერთქმედების უზრუნველყოფა, ხალხთა და კულტურათა დიალოგი უნდა ხდებოდეს ამ ურთიერთქმედების მონაწილე თითოეული მხარის ინტერესების გათვალისწინებით, აგრეთვე საზოგადოების, სახელმწიფოს, მსოფლიო თანამეგობრობის ინტერესთა გათვალისწინებით.

გაეროს ყველა წევრი ქვეყანა თანხმდება იმაზე, რომ უკეთესი და უფრო მდგრადი მომავლის მისაღწევად საჭიროა გაეროს კომისიის მიერ შემუშავებული 17 მიზნისა და 169 ინდიკატორის ნაკრების გათვალისწინება. რაც ჩვენს მიზნებსა ჩვენ წინაშე არსებულ თანამედროვე გლობალურ გამოწვევებს ეხება: სიღარიბის, უთანასწორობის, კეთილდღეობის, მშვიდობისა და სამართლიანობის საკითხებს, ასევე კლიმატურ და ეკოლოგიურ გამოწვევებს. ეს მიზნები მჭიდროდ უკავშირდება ერთმანეთს და იმისთვის, რომ არავინ დარჩეს მათ მიღმა, მნიშვნელოვანია, თითოეული ეს მიზანი და ინდიკატორი 2030 წლამდე შესრულდეს, რათა ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკურმა და კარგად ორგანიზებულმა მდგრადმა განვითარებამ, რომელიც მეცნიერთა და კვირვებით სწორედაც შავიზღვისპირეთის რეგიონზეა ორიენტირებული, რაც საქართველოს მოსახლეობას მოუტანს კეთილდღეობას და ავტორიტეტს მსოფლიო არენაზე.

ბიბლიოგრაფია:

<http://www.d.h.> (2025).

Бахтин, М. (1986). „Эстетика словесного творчества“. „Планета“: Москва.

Уайт, Л. (1997). „Наука о культуре – В кн.: Антология исследований культуры“, Т. 1. . СПб: Петербург.

გეგეშიძე, ე. (2013). ქართველური მემკვიდრეობა, ტ. 17. ქუთაისი: აკ. წერეთლის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა.

კვიციანი, ჯ. (2012). კავკასიაში ეთნიკური ვითარების და ცივილიზაციური კუთვნილების შესახებ. „უნუვერსალი“: თბილისი.

კოდუა, ე. (2001). კულტურის სოციოლოგია. თბილისი: ფონდი „ღია საზოგადოება საქართველო.

მეტრეველი, რ. (2008). კავკასიური ცივილიზაცია მსოფლიო გლობალიზაციური პროცესების კონტექსტში. „არტანუჯი“: თბილისი.

მიშველაძე, რ. (2012). კულტურა და თანამედროვეობა. თბილისი: სტუ.